

1940 - 1942

TIEN MAANDEN IN NAZI - DUITSLAND

Figuur 8. Albert Hellinx

Onder de tweede wereldoorlog zijn tientallen Rumstenaars, al dan niet vrijwillig, in Duitsland gaan werken. Velen onder hen zijn reeds overleden. Albert Hellinx, bekend aan vele Rumstenaars, wou op onze vraag zijn ervaringen in de eerste jaren na de oorlog aan het papier toe vertrouwen. Zo kan bewaard blijven voor de geschiedenis wat tallozen onder onze dorpsgenoten meegemaakt hebben.

De redactie

In het jaarboek 1999 van *Rumesta* las ik met spanning het verhaal van onze vriend Arnold Verbruggen over de lotgevallen van een groep Rumstenaars die behoorden tot de werfreserve (niet-dienstplichtige jongens van 16 tot 35 jaar) van het Belgisch Leger. De werfreserve Rumst moest op 13 mei 1940, de vierde oorlogsdag, aantreden in het station van de buurtspoorwegen. Die datum *13 mei* had voor mij persoonlijk een speciale betekenis.

Op *13 mei 1935* ging ik als vijftienjarige voor de eerste maal aan 't werk bij de schoenfabriek Cuykens te Rumst.

13 mei 1940 moest ik met onze groep uit Rumst naar Ieper vertrekken maar in tegenstelling met mijn andere dorpsgenoten ben ik niet doorgereisd naar Frankrijk, bleef ik echter te Ieper hangen om vandaar te voet naar Brugge te trekken. En dan na de capitulatie, naar huis!

13 mei 1941 zette ik voor het eerst voet op Duitse bodem. De voornaamste reden om naar Duitsland te gaan werken was het gebrek aan eten, en ... vader was al van in 1940 naar Jena gaan werken. Ik voelde mij verplicht hem te gaan vervoegen. In 1940 werden de mensen van de Rupelstreek langs het Arbeitsamt van Boom aan 't werk gezet in de universiteitsstad Jena in Thuringen. Maar in 1941 zat Jena er voor mij niet meer in. Ik liet we dan maar aanwerven als metsersdiender in de stad Kiel, in 't noorden van Duitsland. Eens in Keulen nam ik echter de trein naar Leipzig en niet die naar Kiel; reisde ik op eigen risico. Langs Erfurt naar Weimar, om over te stappen op een lokaal treintje naar Jena. Daar aangekomen moest ik mijn treinbiljet betalen, vanaf Herbestal (aan de Belgische grens), tot Jena, ongeveer een 26 mark, dit met Belgisch geld. Met dat betalingsbewijs ging ik me dan aanbieden bij de *Carl Zeiss-Werke*, het optiekconcern.

Op de personeelsdienst werd ik moeiteloos aangeworven en kreeg ook mijn treinbiljet terugbetaald. Goed meegenomen.

Ik vond onderdak in een *Lager* (een kamp van houten barakken) Buitenberg genaamd. En ik kreeg een plaats toegewezen in de barak waarin ook vader woonde! We sliepen in een dubbelbed samen. Ons bed was een strozak; wel even wennen!

Wat was het regime van eten in zulk *Lager*? Iedere dag een middagmaaltijd, een brood van 2 kilogram per 3 dagen, als toespis iedere dag een stuk worst. Mag gezegd dat de Duitse worst van een goede kwaliteit was (mitworst, leverworst en bloedworst). Ieder kreeg ook een rantsoen sigaretten. Voor iedere arbeider stond een metalen kast ter beschikking, om kleren en etenswaar op te bergen. Als drank beschikte iedere barak over een grote kan ersatz-koffie. En op die manier moesten we zien te overleven. Bij de hoofdmaaltijd kregen we, buiten aardappelen, groenten en een stukje vlees, ook soep. Iedere week op vrijdag geen aardappelen, alleen soep, "*Eintopf*" genaamd. Dat was een maaltijdsoep met veel macaroni en stukken vlees. Eéns per week kregen we ook een bepaalde soep: deed men er zout in was het soep, deed men er suiker in, was het pap.

Wat de arbeid betreft, viel het nogal mee. Ik werd getest op verstand en begrip, en mocht dan schoollopen. Voormiddaglessen en in de namiddag praktijk, meestal in metaal. We werden betaald à 70 pfennig per uur, wat omgezet in ons geld het dubbele was van wat we in België verdienden. Na 4 weken kwam er een plaats van zandslijper vrij in de *Carl Zeiss*-fabriek. En dat was geen vrije keuze, dat was van moeten. Het werd werken van 6 uur 's morgens tot 15u30 namiddag (eerste shift) en van 14u30 namiddag tot 1 uur 's nachts (tweede shift). De werkbeurten wisselden wekelijks. Op de afdeling slijperij waren maar 2 Belgen. De rest waren Duitsers. Op de fabriek leerde ik voor het eerst de mentaliteit van de Thuringers kennen. Ze dweepten bijna allen met Adolf Hitler en met zijn veroveringen aan het front. In die euforie moesten arbeiders luisteren naar bijzondere radioberichten. Op 22 juni waren ze door het dolle heen over de aanval der Duitse troepen op de Sovjet-Unie, het *Barbarossa offensief*. Als Hitler sprak langs de radio moesten we gaan luisteren. Zo kwamen we te weten dat de Belgische rexist Degrelle aan het Oostfront werd ingezet. Op 19 september viel Kiev in de handen der Duitsers en weer enthousiast gejuich van de arbeiders uit Jena. Hun hoogdag kwam op 19 december. In geuren en kleuren vertelde men ons dat Hitler het opperbevel had opgenomen van de strijdkrachten.

Dan begonnen we aan te voelen, dat we geen verkeerde gedachten mochten uiten over de Duitse troepen, over het regime in Duitsland enz. Direct werden zulke uitlatingen overgebiedt aan de Gestapo en dat was dan bingo.

In onze barak was plaats voor zestien bewoners. Van die 16 heb ik er 5 weten oppakken door de politie. En die werden dan naar Buchenwald gevoerd, met een minimum verblijf van 6 tot 8 weken.

Wat was Buchenwald? In den beginne was dat gewoon Buchenwald, totdat de mannen die we kenden, terugkwamen. Men werd bij aankomst in het kamp kaalgeschoren over heel het lichaam. Ze kregen klompschoenen aan de voeten en voorts lompen aan het lijf; als eten: 's middags koolraapsoep, en 's avonds 200 gram brood zonder beleg. Van dan af werden de gruwelen bekend. De schrik kwam er in bij de bevolking, voor geburen of luisterend oor. Die atmosfeer van angst verspreidde zich bij iedereen, zodanig dat wantrouwen het eerste gebod werd. Uit onze straat (Hollebeek) was er een Jan Callaert (+), die zich op de fabriek had laten ontvallen, dat de Russen ook mensen waren. Dat heeft hij betaald met 6 weken Buchenwald. In onze barak was ook een Gentenaar, die regelmatig afwezig werd gemeld in de fabriek en tevens een relatie aanknoopte met een soldatenvrouw. Die heb ik niet meer teruggezien.

Wat was er aan ontspanning voor ons in Jena? In het *Lager Buitenberg*, kwam eens een Belgisch gezelschap het toneelstuk "*De Wonderdokter*" spelen met in de hoofdrol de Mechelse Jan Cammans. Ook een cabaretavond met als thema "*Een avond bij Paul Lyncke*". Dat werd gebracht door een schrammelorkest. Verder heb ik in de "*Ratzkeller*" een concert bijgewoond van een damesorkest. Verder was het bij goed weder wandelen in de omgeving, alleen op zondag.

Alzo enige indrukken en belevenissen over tien maanden arbeid in Duitsland. Ik mocht dan einde maart 1942 in verlof gaan. Bij het overschrijden van de Duits-Belgische grens, kwam een ongekend veiligheidsgevoel over mij dat ik best kan beschrijven: Leve ons geliefd landje.

Voor mij werd het duidelijk: als ik ooit weer in België geraak, zal ik niet meer terugkeren naar Duitsland.

Door een gebrek aan mijn rechterbeen mocht ik naar huis.

Ik heb dan hier in België een geneeskundig rapport aangevraagd. Na een controle van Duitse dokters in Brussel kreeg ik mijn *Entlassungsschein*.

Hiermede eindigde mijn Duits avontuur; naar waarheid neergeschreven.

Albert Hellinx